

Л. Ніколаснко, директор Державної науково-технічної бібліотеки України:

«...Сучасна Державна науково-технічна бібліотека України... це одна з найбільших бібліотек країни з унікальним, багатогалузевим фондом науково-технічної літератури і документації, що нараховує більше 21 млн примірників документальних джерел інформації. В ньому представлені: найбільший фонд патентних документів в Україні, унікальні фонди промислової та нормативно-технічної документації, дисертацій, звітів про НДДКР, депонованих наукових робіт, фонд вітчизняних та зарубіжних книг і періодичних видань науково-технічного спрямування.

Це державний галузевий центр міжбібліотечного абонементу (МБА) з техніки.

Це державний депозитарій науково-технічної літератури та документації.

Це державний центр депонування наукових робіт з усіх галузей науки і техніки.

Це міжвідомчий науково-методичний центр мережі науково-технічних бібліотек (НТБ) України.

Одним із важливих завдань бібліотеки є формування якісного та науково обґрунтованого комплексу фондів вітчизняних та зарубіжних видань науково-технічного спрямування, а також максимально повне розкриття його змісту для широких кіл громадськості з метою забезпечення сприятливих умов для використання документальних джерел в інтересах розвитку науки, техніки, виробництва, в тому числі за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних комп'ютерних технологій.

Повнота комплектування національного документного ресурсу ДНТБ України забезпечується отриманням обов'язкового примірника видань науково-технічної тематики відповідно до Закону України «Про обов'язковий примірник документів». За наявності відповідного фінансування бібліотека здійснює також передплату російських наукових та науково-технічних періодичних видань. Частина видань надходить у дарунок від авторів та з приватних колекцій, а також з обмінних фондів при перерозподілі між бібліотеками України непрофільних і зайве дублетних документів.

На жаль, в останні роки відсутність цільових коштів на поповнення фонду ДНТБ зарубіжними виданнями спричиняє дефіцит достовірної інформації відносно нових розробок і науково-технічних здобутків країн світу. З метою подолання цього дефіциту та успішного виконання поставлених завдань бібліотека здійснює фундаментальні зміни у процесах

комплектування, опрацювання та зберігання бібліотечних фондів, застосовує нові підходи щодо залучення у процеси обслуговування користувачів електронних інформаційних ресурсів мережі Інтернет, а також створює власні інформаційні електронні ресурси (ІЕР), що сприяють наданню користувачам ефективного й комфортного сервісу під час проведення пошуку необхідної інформації.

Понад десятиліття тому крок за кроком ДНТБ України розпочала створювати вищезазвані власні ІЕР, які значною мірою орієнтовані на віддаленого користувача. До них належать:

- Електронний каталог книг і періодичних видань (ЕК) – ядро ІЕР бібліотеки. Робота зі створення ЕК почалася в 2002 році на базі автоматизованої бібліотечної інформаційної системи ІРБІС. Це дало змогу розмістити на web-сайті бібліотеки в мережі Інтернет (<http://www.gntb.gov.ua>) 241,5 тис. бібліографічних записів про нові надходження документів до фонду. В ЕК можливий багатоаспектний пошук документів за автором, назвою, ключовими словами або за декількома елементами одночасно.

- Спеціалізовані ЕК та бази даних (БД) на окремі види документів:

- ЕК нормативно-технічних документів;
- ЕК промислових каталогів;
- БД депонованих наукових робіт;
- БД патентно-правової літератури тощо.

- Імідж-каталог – ключове сьогодні завдання для ДНТБ України, практична реалізація якого вирішується вже понад два роки. Сканування карток традиційного друкованого каталогу з подальшим розпізнаванням та їх інтеграція до автоматизованої системи ІРБІС дозволяє зробити цей ресурс доступним в Інтернеті у найкоротші терміни.

Зазначені ресурси цілодобово доступні для віддалених користувачів на web-сайті бібліотеки в Інтернет середовищі.

ДНТБ України намітила стратегічні цілі щодо подальшого розвитку ЕК на основі корпоративного співробітництва бібліотек. Вхідження до Міжнародного корпоративного об'єднання ІРБІС-корпорація, як повноправного її учасника, стало прагматичним рішенням та необхідною умовою для якісно нового етапу розвитку бібліотечних технологій.

Це дає можливість бібліотеці через Інтернет вільно й безкоштовно в оптимальній формі запозичувати готові бібліографічні записи на книги та аналітичні описи статей із бібліографічних ресурсів корпорації. До корпорації входять понад 30 бібліотек України різного рівня та відомчої належності, найбільші бібліотеки інших країн світу.

Процес аналітико-синтетичного опрацювання інформації (індексування, створення бібліографічного опису та ін.) – трудомісткий, навіть якщо цим займаються висококваліфіковані фахівці-практики з величезним досвідом роботи. Ставши членом корпорації, бібліотека озброїла їх новим інструментом для опрацювання вхідного потоку документів та відчула переваги співпраці з корпорацією. Це, зокрема:

- отримання безкоштовного доступу до корпоративних БД та можливість запозичувати вже створені іншими учасниками бібліографічні описи документів;
- подальший розвиток бібліотечного сервісу;
- скорочення до мінімуму ресурсних витрат у процесі аналітико-синтетичного опрацювання інформації;
- можливість обміну досвідом серед учасників корпорації.

Основні користувачі ДНТБ України – це висококваліфіковані спеціалісти різних галузей економіки, науковці, інженерно-технічні та інформаційні працівники, студенти. Їхні інформаційні потреби та вимоги до якості обслуговування суттєво змінюються під впливом інформаційного середовища та сучасних технічних засобів доступу до інформаційних джерел. Працівники бібліотеки систематично вивчають поточні та намагаються прогнозувати перспективні інформаційні потреби користувачів і реагують на них створенням нових сервісних послуг.

Використання в процесах обслуговування користувачів традиційних та електронних інформаційних ресурсів надає нові можливості бібліотеці у виконанні замовлень на інформацію. ДНТБ пропонує сучасний сервіс, створює більш повний та якісний інформаційний продукт, коли досвідчений бібліограф, що володіє фаховими знаннями й досвідом пошуку спеціальної інформації, імпортує з мереж необхідні електронні документи і доповнює їх знайденими документами на паперовому або мікроносії, що зберігаються в довідково-інформаційному фонді бібліотеки. Оцифровування першоджерел із паперових та мікроносіїв інформації та їх доставка на електронну пошту користувача вирішують питання оперативності виконання замовлення.

Досвід ДНТБ України свідчить про те, що впровадження сучасних електронних інформаційних технологій у діяльність бібліотеки помітно впливає на загальний рівень професіоналізму персоналу, розширює інформаційне поле бібліотечного середовища та супроводжується створенням ЕІР, підтримка та ведення яких можливі вже тільки в автоматизованих режимах.

Особливу увагу бібліотека приділяє популяризації науково-технічних досягнень та накопичених за роки існування ДНТБ України значних ресурсів

через активну виставкову діяльність. Представлення експозицій бібліотеки на міжнародних та національних торговельно-промислових спеціалізованих виставках дає змогу донести інформацію про бібліотеку та її послуги до широкого кола потенційних користувачів, насамперед інженерно-технічних працівників, підприємців, конструкторів. Участь бібліотеки в таких заходах дозволяє заявити про себе як про активну установу, здатну здійснювати інформаційне супроводження інноваційних процесів у країні.

...Підсумком такої діяльності стало розміщення інформації про ДНТБ України в офіційних каталогах виставкових заходів різного статусу, а оцінкою якості продемонстрованої продукції – одержання почесних дипломів учасників. Українські підприємства, фірми, організації всіх форм власності в рамках цих заходів мають можливість ознайомитися і замовити інформаційну продукцію ДНТБ України на будь-якому матеріальному носії, зокрема в бібліографічних покажчиках, тематичних бібліографічних списках та ін. У подальшому на договірних засадах бібліотека також здійснює інформаційно-бібліографічне обслуговування, супровід тем, визначених замовником. Нерідко під час роботи виставки або після її закриття користувачі ДНТБ України активніше цікавляться матеріалами, дотичними саме до її тематики.

З метою висвітлення актуальних подій сьогодення, аби викликати й підтримувати зацікавленість читачів до наукових та науково-технічних видань різної тематики, щорічно в стінах бібліотеки відбувається близько 200 інформаційних і тематичних виставок, на яких експонуються книги та періодичні видання, промислові та фірмові каталоги, патентні та нормативно-технічні документи зі стандартизації, автореферати дисертацій та депоновані наукові роботи, науково-методична література та бібліографічна інформація.

Інформаційні виставки відображають надходження до бібліотеки нових документів за певний період часу, згруповані за типами і видами (виставки нових надходжень патентних або нормативно-технічних документів) або організовані за галузевим принципом. Експозиції виставок нових надходжень змінюються в ДНТБ України двічі на місяць.

Під час проведення тематичних виставок широке висвітлення знаходять питання програми економічного і соціального розвитку України, реалізації її державної інноваційної політики, енергетичної безпеки, охорони довкілля, зовнішньоекономічної діяльності, основних напрямків євроінтеграційної політики України.

...У рамках VII Всеукраїнського фестивалю науки ДНТБ України також проводить комплекс заходів із популяризації своєї діяльності.

Бібліотека практикує під час участі у спеціалізованих виставкових заходах паралельне проведення виставок за такою ж тематикою у стінах бібліотеки. Як приклад, участь в XI Міжнародній спеціалізованій виставці «Енергетика в промисловості України 2013» із запрошеннями на стенді ДНТБ України відвідати тематичну виставку «Енергетика в промисловості України» у бібліотеці. Сенс такого підходу – в пропозиції відвідувачу міжнародної виставки крім інформаційно-бібліографічної та рекламної продукції ознайомитися з першоджерелами, а також зацікавити можливістю стати користувачем ДНТБ.

Традиційною в бібліотеці є організація тематичних виставок на запит вищих навчальних закладів, які слугують підтримці освітньо-професійного рівня студентів, аспірантів, допомагають у підготовці випускних магістерських та бакалаврських робіт, а також у здійсненні дисертаційних досліджень.

Сучасні інформаційні технології, що запроваджуються в ДНТБ України протягом останнього десятиріччя, надали нового поштовху для розвитку виставкової роботи бібліотеки у віртуальному середовищі. Проведення віртуальних виставок дає можливість:

- забезпечити збереження документів при практично необмеженому терміні експонування їх в електронному віртуальному режимі;
- розкрити зміст представлених документів за допомогою анотацій і візуального ряду;
- надати користувачам можливість дистанційного перегляду віртуальної виставки на сайті бібліотеки в будь-який час доби.

На web-сайті бібліотеки представлені та систематично оновлюються тематичні виставки: «З питань інтелектуальної власності», «Водні ресурси», «Інноваційна діяльність та технопарки», «Енергоефективне користування та альтернативна енергетика». Віртуальні виставки є ефективним інструментом залучення користувачів до бібліотеки, засобом створення її позитивного іміджу.

Робота бібліотеки в мережі Інтернет – це реалія сьогодення. Web-сайт ДНТБ України є публічним джерелом інформації, що надає широкій аудиторії дійсних та потенціальних користувачів можливість дистанційно ознайомитись з основними напрямками діяльності бібліотеки, її структурою та спектром послуг, дізнатися про нові надходження до фондів, провести пошук в ЕК, отримати свіжі дані про виставки, семінари та інші заходи, що проводить ДНТБ. Відвідувачам сайту цілодобово надається сервіс он-лайн пошуку в ЕК книг, періодики, НТД, промислових документів та

депонованих наукових робіт, що активно поповнюються за рахунок нових надходжень.

Окрім обслуговування індивідуальних користувачів, бібліотека здійснює задоволення інформаційних потреб підприємств та організацій України, в тому числі ДП «Український інститут промислової власності». Це і комплексне інформаційно-бібліотечне обслуговування, абонементне обслуговування окремими видами документів, проведення тематичних патентних пошуків, у тому числі й через професійний пошук у БД мережі Інтернет та роздрукування зарубіжних патентних документів, що відсутні у фондах ДНТБ України.

Протягом багатьох років постійними користувачами бібліотеки є ВАТ «Мотор Січ»; ДП Міноборони «Міг» Ремсервіс»; ВАТ «Дніпропетровський агрегатний завод»; ВО «ХіммашНафтогаз»; «Ремонтний завод інженерного озброєння»; ТОВ ТТЦ «Авіа-радіо сервіс»; ДП «Антонов»; НПП «Квazar Комплекс»; Київська торгово-промислова палата та інші. Останнім часом з'явилися і нові користувачі, які замовляють інформацію щотижня або щомісяця: ДП «НДІ «Еластик», ПАО «КЦКБА», ТОВ «Ельфа лабораторія», м. Київ; «Комп'ютер Лоджик Груп», м. Харків; ПАТ «Бориславський завод «Рема», м. Борислав та ін.

Бібліотека підтримує партнерські зв'язки із зарубіжними бібліотеками, установами та громадськими організаціями, в тому числі з Технічною інформаційною бібліотекою м. Ганновер (Німеччина), ГПНТБ Росії, РНТБ Білорусі та інших країн СНД.

ДНТБ України є членом Міжнародної асоціації користувачів і розробників електронних бібліотек та нових інформаційних технологій, Міжнародного корпоративного об'єднання ІРБІС-корпорація, Української науково-освітньої асоціації «УРАН», Української бібліотечної асоціації. Це дозволяє їй користуватися спільними ресурсами та обмінюватися досвідом із вітчизняними та зарубіжними колегами...» *(Ніколаєнко Л. Державна науково-технічна бібліотека України: минуле, сьогодення, майбутнє // Світ (http://www1.nas.gov.ua/svit/Article/Pages/14_1112_2.aspx). – 2014. – № 11–12).*